

Històries naturals

El lliri de mar del doctíssim Joan Plaça

Camí de la mar, entre les urbanitzacions i els xalets adossats, trobe un lliri de mar. Creix en un bocí de duna sense edificar, està en flor i em sobta de descobrir-lo. N'havia oblidat la bellesa, tan senzilla i alhora tan jocunda de la més fèrtil naturalesa. Em quede una estona mirant la flor, aquella campànula blanca, com d'una gran assutzena, i els estams grocs, gruixuts, pomposos. La gent mentre desfila pel meu costat, carregats d'ombrel·lès, neveretes portàtils, cadires plegables, i tota la faramalla de la platja: alguns duen una taula per a fer vela; uns altres, raquetes per a jugar vora les ones; uns altres, salvavides i andròmines inflables. La gent passa pel meu costat i pel costat d'aquell lliri de mar, indiferents, capficats d'arribar a la mar com més prompte millor, i gaudir de l'infinit espectacle de les ones, sempre recomençat.

I, tanmateix, a mi m'agradaria dir-los que aquella planta que creix en l'últim pam de duna sense edificar és el *pancratium* de Dioscòrides, que significa en grec 'tot poder', en clara al·lusió a les propietats medicinals i a la suau flaire que exhala a boqueta de nit. Fou el metge i botànic valencià Joan Plaça, catedràtic d'herbes de la Universitat de València, el primer a redescobrir-la, i a popularitzar-la entre els botànics europeus, entre ells el seu amic Charles de L'Écluse, que la va descriure amb el nom d'*Hemerocallis valentina*. Aquest, que va conèixer Plaça durant el seu viatge per Espanya, el va titllar de "doctíssim" i de "celebèrrim professor" en la seua obra *Rariorum aliquot stipium per Hispanias observatarum Historia* (1576). I no és pas

"En aquell bocí de duna sense edificar sobrevivia heroicament el 'pancratium' de Dioscòrides"

Martí Domínguez

estrany: Plaça va crear el primer jardí botànic de València, que fou alhora el primer de l'estat espanyol i un dels més antics d'Europa.

Més tard Linné redescrigué el lliri de mar com a *Pancretium maritimum*, un nom molt més pròxim al de la tradició grega. Però per a mi sempre serà l'*Hemerocallis valentina* de Joan Plaça. Una planta estranyament desconeguda, ignorada o menystinguda. I, tanmateix, la seua presència encara ressona en alguns textos nostrats, com ara aquest de Joaquim Ruyra: "Sí, sí, aquesta nit havem de ser companys: està decidit -afegeix amb el to d'una criatura viciada per les moixaines-. Com jugarem arruixant-nos d'aigua lluminosa! Com vagarem d'un banc de musclos a l'altre!... Oidà! L'acompanyaré a una caverna on hi ha una raconada de sorra fina, un jaç excel·lent! És un lloc ple de lliris de platja que, amb la serena de la nit, s'enflairen de les olors més suaus" (*La xucladora*). O en

aquests versos festius de Costa i Llobera: "Descalça i coberta de roba esquinçada,/ corria salvatge, botant pels esculls;/ i encara era bella sa testa colrada,/ la flor de sos ulls./ Color de mar fonda tenia les nines,/ corona se feia de lliris de mar,/ i arreu enfilava cornets i petxines,/ per fer-se'n collars" ("La cançó de na Ruixamantells").

Camí de la mar mirava aquell lliri de mar. Pensava que en qualsevol altre país aquesta seria una planta estimada i protegida, gaudida, fins a convertir-se en una mena de símbol de tot un poble i d'una terra de mar. En aquell bocí de duna sense edificar sobrevivia heroicament el *pancratium* de Dioscòrides, l'*Hemerocallis valentina* de Joan Plaça, el *Pancretium maritimum* de Linné... Fins que li arribé el torn, i en aquell indret edificaren uns apartaments, amb piscina comunitària, gespa i palmeres tropicals. Perquè el poder del lliri de mar és del tot impotent enfront la incommensurable capacitat humana.